

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA

WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Hírek Izraelből (5. oldal)

Ünnepek a szabadság jegyében (7. oldal)

Kóser Pészáchot!

Littner György

Hetizakaszok másként – Családlátogatás...

Tavaly több részletet is olvashattak Littner Gyuri barátunk nemrég megjelent, Családtregény a Bibliából című könyvéből. Januártól a hetizakaszokat, s ezeken keresztül legnagyobb profétánk, Mózes életét mutatja be – saját szemszögéből!

Véget ért a pihenés az oázisban, Izrael fiai elindultak a Szin sivatagba, ahol letáboroztak. Kezdték kifogni az élelemből, és fellázadtak Mózes ellen:

„Bár meghaltunk volna az Ö.való keze által Egyiptom országában, mikor ültünk a húsfazék mellett, mikor kenyeret ehettünk jóllakásig, mert kihoztatok bennünket ebbe a sivatagba, hogy megöljétek ezt a nagy gyülekezetet éhhalállal.”

Mózesnek most nem kellett kérni az Ö.valót, mert azonnal intézkedett. Kenyeret hullatott az égből, amit az emberek elneveztek manának. Aki az embert teremtette, tudta, hogy mire van szüksége az emberi szervezetnek az életben

fidimbe, ahol elfogyott a vizük, de ott csak sziklák voltak. A nép ismét lázadott a szomjúság miatt. Az Ö.való ezt a problémát is megoldotta, így szólt Mózeshez:

– Én ott állok előtted a sziklán, sújtsa sziklára és ömleni fog belőle a víz.

Újra az ismert recept, mert Mózes, ha estig üti botjával a sziklát, akkor sem jött volna belőle egy csepp víz sem. Az Ö.való fakasztott vizet a sziklából, jutott bőven mindenkinek, Mózes csak arra kellett, hogy a nép végre elfogadja vezetőjének. Mondták is: Mózes a botjával vizet fakasztott a sziklából.

Az amalekiták, egy sivatagi rabló törzs, amely rendszeresen legyil-

akkor Mózes leült egy kőre, és két embere támogatta a karjait, a bot ismét magasba lendült, és Izrael fiai megnyerték a háborút. Ez volt az első, hogy a volt rabszolgák szabad emberként csatáztak és győztek. Ez annyira tetszett az Ö.valónak, hogy így szólt Mózeshez: – Írd fel ezt emlékeztetőül egy könyvbe!

Továbbvonultak, és megérkeztek arra a helyre, ahol Mózes Jitró birkáit legeltetve először találkozott

máikkal. Mózes, mint bíró döntött a vitás ügyekben. Most is épp ítélezett, amikor vendégei érkeztek. Kijelentette, vége a meghallgatásnak, a mai napot a családjával tölti, ne zavarja senki. Egész nap játszott a két fiával, mesélt a családnak az Ö.való segítségével megszabadított egyiptomi rabszolgaságról, a csodákról, és válaszolt a kérdéseikre. Az éjszakát a feleségével Cipporával töltötte igaz szerelemmel.

Francois Perrier-Mózes vizet fakaszt a sziklából

maradáshoz. A manna ezért tartalmazott: fehérjét, szénhidrátot, zsírt, ásványi anyagokat, vitaminokat és még sok mindent. Ezeket a vattaszerű darabokat, melyek az égből hullottak, s nyersen, főzve, sütve lehetett fogyasztani, és negyven évig életben tartották a majd kétmillió embert. Csodálatos étel volt! Miután hozzászoktak az új ételhez továbbvonultak a sivatagból. Az emberek nem tanultak hibájukból, és most sem gondoskodtak az útra elegendő ivóvízről, mert a kincseknek kellett a hely. Megérkeztek Re-

kolta és kirabolta a lemaradozókat. Mózes úgy döntött véget vet a gyilkosságoknak. A legerősebb férfiakból összeállított egy csapatot. Felfegyverezte őket az Egyiptomból hozott fegyverekkel, és egy gyors alapképzést tartott abból, amit az egyiptomi hadseregben tanult, amikor még hercegként élt ott. A csapat megütöközött az amalekitákkal. Mózes egy dombrol a botját magasba emelve figyelte a csapatának sikereit. Amikor elfáradt és lejjebb engedte a botját az ellenség kezdett felülkerekedni.

Id. Jan Brueghel-Józsue legyőzi Amalek seregét - A kép jobb felső sarkában Áron és Hur tartják Mózes karjait

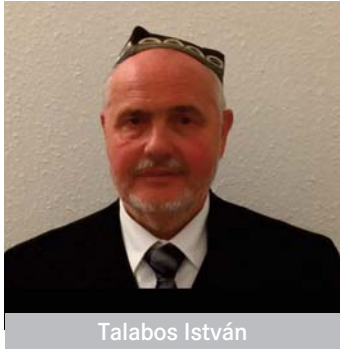
az Ö.valóval a hegyen, az égő csipkebokornál. A hegy lábánál letáboroztak. Jitró, a midján pap hallotta, hogy a veje, Mózes Izrael fiai élén megérkezett a hegyhez. Miután közel lakott, ezért úgy döntött, meglátogatja, magával vitte lányát és két unokáját. A csata után Izrael fiai már óvatossá váltak, és a tábor bejáratához őrséget állítottak. Az örök megkérdezték Jitrókat mi a szándékuk:

„És üzenté Mózesnek: Én apósod Jitró jövök hozzád és feleséged és két fia is vele. És kiment Mózes apósa elé és meghajtotta magát, és megcsókolta.”

Mózesnek az Egyiptomból való kivonulástól kezdve egy pillanat nyugalma sem volt. Amikor nem az I.tennel beszélgetett, az emberek sorra jöttek hozzá a problé-

Másnap magával vitte apósát a tábor szokásos problémáit megoldani. Hosszú sorban váraoztak az emberek, hogy előadják panaszait, és Mózes igazságot tett közzé. Ezen a napon azonban nem tudott figyelni rájuk, mert minden gondolata a családjánál járt, amely ott volt a közelében. Jitró, az após azt mondta, ez nem jól így. Nevezd ki derék férfiakat bírónak, és te csak azokkal a dolgokkal foglalkozz, amelyek az Ö.valóra tartoznak.

Mózes megfogadta a tanácsot, és kinevezett vezetőket, akik helyette döntöttek a vitás kérdésekben. Ezután fájó szívvel hazaküldte a családját, mert akadályozták volna a küldetése végrehajtásában, és ismét a kötelességtudó vezető életét folytatta.

Talabos István

A kulturális turizmus

A turizmus számos módon kapcsolódik a Dohány utcai Zsinagóghoz. És sorozatunk utolsó részében majd kiemelten a Dohány utcai Zsinagóga és a turizmus kapcsolatával foglalkozunk. Addig viszont fokozatosan haladunk. A Pesti Sólet előző számában a turizmus első lépéseiről, történetéről olvashattak, most a kulturális turizmusról beszélünk. Valójában 1945 után alakult ki igazán a turizmusnak az az ága, mely számunkra fontos: a kulturális turizmus és ezen belül a vallási turizmus. Bár a vallási turizmust az idegenforgalom szakirodalmá önállóan is említi.

Mit is jelent a kulturális turizmus?

Azt gondolhatjuk, a kulturális turizmust, könnyű definiálni. Ha figyelembe vesszük a tényt, hogy a kulturális turizmus alapja a kultúra sokféle, összetett, s ugyanakkor megfoghatatlan, a feladat már nem is olyan egyszerű. Ezért nem is próbálunk konkrét definíciót megfogalmazni, hiszen a szakértők már könyvtárnyi irodalmat írtak hanem inkább bemutatjuk.

Mint minden turisztikai termék alapja és amiből ki kell indulnunk, az a vonzerő ami minden turisztikai termék dinamikusabb központi eleme. A vonzerő váltja ki az utazóban a vágyat, hogy az adott helyet – ahogy az idegenforgalomban emlegetik, desztinációt – felkeresse.

A vonzerő sokféle lehet, ezért a kulturális turizmus esetében nézzük meg a sokszínűségét!

Vonzerő lehet egy neves épület (Dohány utcai zsinagóga), egy esemény (Budapesti Tavasz Fesztivál, Sziget Fesztivál), vagy éppen egy helyszín (Hősök tere). Miután a sport, illetve a gasztronómia is a kultúra része, így egy sportverseny (olimpia, VB, Eb), de egyetlen csapat (Barcelona) mérkőzése, vagy egy borfesztivál, de egy ismert (Michelin csillagos) étterem is. Így a kulturális turizmus kapcsolódhat egy programhoz, szabadidő eltöltéshez egyaránt. Szerepe és az idegenforgalomban elfoglalt helye, elismertsége folyamatosan változik, bővül, de meg is újul, s mindig újabb lehetőségeket kínál a helyi és külföldi turisták számára.

Kulturális Örökség

Egy-egy helyszín, desztináció iránti keresletet és érdeklődést fokozza, ha azt már sokan látták, jó véleményekkel vannak, illetve ha valamilyen kitüntetéssel, címet kapott.

Zsinagógánk ugye elnyerte az Európai Kulturális Öröksége címet.

Ilyen kitüntetett cím és a kulturális turizmus legfontosabb mérföldköve az UNESCO által 1972-ben létrehozott Világörökségek Programja. A program célja, hogy létrejöhön egy lista, amely nyilvántartja az emberiség kulturális és természeti örökségeit, s ugyanakkor a résztvevő állam kötelezettséget vállal, hogy a jövő generációja számára megőrzi és óvja a programban foglalt helyszíneket, műemlékeket.

Egy következő mérföldkö 2005: az Európa Tanács Faró-ban elfogadott keretegyezménye a kulturális örökség társadalmi értékéről szól. A magyar Országgyűlés 2012-ben törvénybe foglalta, elismerte és kihirdette a keretegyezményt.

2017-ben az Országgyűlés Hivatal InfoJegyzete (október 26.) 832 kulturális, 206 természeti és 35 vegyes Világörökségi helyszínt említ, melyből 54 veszélyeztetett státuszú. A lista folyamatosan bővül s napjainkra már 1007 helyszínt tartalmaz, ebből 779 a kulturális érték miatt kapta meg a Világörökségi helyszín címet.

A világörökségi helyszínek emblémáját, Michel Olyff tervezte, a kulturális és természeti értékek kölcsönösségét, kapcsolódását szimbolizálja: a középső négyzet az emberi kéz alkotása, míg a kör a természetet jelzi, a kettő szervesen összekapcsolódik. Az embléma kör alakja a Földre utal, de a védelem, megőrzés szimbóluma is egyben.

A világörökségi helyszínek listáján Magyarországról nyolc helyszín szerepel.

Millenniumi földalatti

Hazánkból Budapest nyerte el először a világörökségi helyszín rangját 1987-ben a Budai Várnegyeddel, a Duna part látképpével s a hozzá tartozó területekkel: Gellért-hegy, Citadella, Szabadság-szobor, Rudas fürdő.

A pesti oldalon a zsidó építész, Steindl Imre által tervezett Országház, Magyar Tudományos Akadémia, Vigadó épülete, Gresham Palota (ma Hotel Four Seasons), illetve a négy Duna híd – Margit-híd, Lánchíd, Erzsébet-híd, Szabadság-híd – szintén része az együttesnek.

Később, 2002-ben, került listára pesti oldalon az Andrássy út, a Hősök tere Millenniumi emlékműve, a Szépművészeti Múzeum, a Múcsarnok, a Millenniumi Földalatti Vasút, amely a (londoni után) a kontinens legrégebbi földalattija.

Aggtelek

A vidéki helyszínek közül Hollókő szintén 1987-ben vették fel a listára.

Az Aggteleki Barlang, az Aggteleki- és a szlovák karszt barlangrendszere 2 millió évvel ezelőtt alakult ki és a magyar világörökségi helyszínek között az egyetlen természeti. Értékét adja az a tény is, hogy 1995-ig mindössze két barlang kapott világörökségi helyszín címet.

A Pannonhalmi Bencés Főapátság (1996), míg a Hortobágyi Nemzeti Park 75000 hektárnyi területe 1999-ben került a Világörökségi listára.

Ezt követően a Pécsi ókeresztény sírkamrák (2000), majd egy újabb közös, Ausztriával a Fertő-táj (2001), s végül a Tokaji Borvidék (2002).

Láthatjuk, a kulturális turizmus helyszínei sokszínűek és több funkciójuk is lehet. Pontosan ez a multifunkcionalitás az, ami miatt különleges vonzerőt képviselnek. Megtartják eredeti funkciójukat és mellette látogatókat is fogadnak. A vallási helyszínek kimondottan ilyen kulturális vonzerőt képviselnek. Mind-egyikre jellemző, hogy nem turisztikai céllal jöttek létre, de napjainkban szellemi és tudásvágyat elégítenek ki.

Menüsor Pészách hetére

1. nap

Este: széder tál, macesszgombócleves, sült hús hagymás krumplival és macesztorta
(a Dohány kilében/családban)

2. nap

Reggeli: macesszokávét
Ebéd: paradicsomleves, sült marhaszelet krumplipürével
Vacsora: macesszgombócleves, sült hús hagymás krumplival és macesztorta (család/otthon)

3. nap

Reggeli: macesszból készült zsemle felvágottal
Ebéd: a maradék macesszgombócleves, sült hús hagymás krumplival
Vacsora: macessz lekvárral

4. nap

Reggeli: macesszból készült zsemle sajttal
Ebéd: céklaleves, macesszos tarhonya
Vacsora: macesszból készült zsemle felvágottal

5. nap

Reggeli: bundás macessz (macesszos omlett)
Ebéd: gulyásleves, borsos kremzli/tócsni, almakompóttal, pészáchi diákkenyér
Vacsora: cézár saláta hasábkrumplival

6. nap

Reggeli: krumplis latkesz
Ebéd: vadas csirkemell főtt burgonyával, diákkenyér almakompóttal
Vacsora: pészáchi galuska

7. nap

Reggeli: macesszból készült zsemle + csirkemájás tojáskrém
Ebéd: gulyásleves, paprikás krumpli majonézes céklasalátával, pészáchi almás rétes
Vacsora: szaftos virsli

8. nap

Reggeli: macesszból készült zsemle + csirkemájás tojáskrém
Ebéd: csak ennénk még: macesszgombócleves(t), rántott csirkemell macesszból, burgonyatorta

A Pesti Sólet menüje

Húsleves macesszgombóccal 10 főre

Hozzávalók: 1 kg marhahús, 4-5 sárgarépa, 2-3 fehérrépa, negyed zeller több darabban fél karalábé, több darabra vágva, 1 kis fej hagyma, 1 kis darab egész gyömbér, só, bors
Macesszgombóchoz: 3 egész tojás, 3 csapott evőkanál libazsír, 9-10 evőkanál macesszdara, só, őrölt bors, őrölt gyömbér

Elkészítés: A levest a szokásos módon készítjük, a húst hideg vízben rakjuk fel, amikor feljön a szürkés hab, forrás előtt, alacsonyabb hőfokra állítjuk, lehabozzuk, belerakjuk a zöldséget, fűszereket és készre főzzük. A tojást a zsírral és a fűszerekkel jól elkeverjük, majd belerakjuk a macesszdarát. A masszát legalább fél órát állni hagyjuk, majd a levest felforraltuk, a gombócokat vizes kézzel beleformáljuk, a hőfokot lejjebb vesszük, és minimum 20 percig főzzük, közben merőkanállal óvatosan megforgatjuk őket.

Sült libacomb tört burgonyával és kompóttal 10 főre

Hozzávalók: 10 db libacomb, 2 fej hagyma, 1 fej fokhagyma, só, bors
Tört burgonyához: 3 kg burgonya, só ízlés szerint
Almakompóthoz: 2 kg alma, 8 evőkanál cukor, 1 db citrom leve, 1 rúd fahéj, 10 szem szegfűszeg,

Elkészítés: A libacombokat mossuk, és szükség esetén tisztítsuk meg. Töröljük szárazra, és fűszerezük sóval, borssal. A hagymát és fokhagymát pucoljuk meg. Egy megfelelő méretű tepsi alján helyezük el a combokat (bőrös oldallal lefele), majd köréjük rendezzük a hagyma és fokhagyma darabokat. Öntsünk kevés vizet a tepsi aljára. 170 fokos sütőben lefedve addig sütjük a combokat, amíg megpuhulnak. Az utolsó fél órára fordítsuk a bőrös oldallal felfelé, és fedő nélkül pirítsuk meg a bőrt (közben locsolgassuk). Tálalás előtt a pecsenyeléről kanalazzuk le a zsírt.

Az almát megpucoljuk, felvágjuk gerezdekre, és feltesszük főni. Annyi vizet öntünk alá, hogy ellepje. Belerakjuk a cukrot, fahéjat, szegfűszeget, a citrom levét beleszavadjuk. Körülbelül 10-15 perc alatt elkészül.

Macesztorta 10 főre

Hozzávalók: piskótához 10 tojás különválasztva, 5 evőkanál macesszliszt, 2 mokkáskanál sütőpor, 3 evőkanál darált dió, 2 evőkanál kakaópor, 4 evőkanál narancslé, 3 evőkanál olaj, 10 evőkanál cukor
A krémhez: 1 tojás, 4-5 evőkanál kakaópor, 5-6 evőkanál cukor, kis víz, 25 dkg margarin.

Elkészítés: A tojásfehérjét kemény habbá verjük, a sárgáját felverjük a cukorral, olajjal, narancslével, óvatosan bekeverjük a habba, beleszórjuk a diót, kakaóport és a sütőporral kevert macesszlisztet. Kikent tepsiben, 180 fokon sütjük. A krémhez felütjük a tojást egy lábosba, bekeverjük a kakaóport, a cukrot, ha túl sűrű, kis vizet öntünk hozzá. Kis lángon felfőzzük, majd beleolvasztjuk a margarint. Hűtőben keménnyé fagyasztjuk, majd habverővel felverjük. A piskótát kettévágjuk, a krémmel megtöltjük, a tetejét megkenjük, diódarabkákkal díszítjük.

PÁR HÉT MŰLVA UTAZHATUNK IZRAELBE

Már áprilistól beengednék az átoltott turistákat Izraelbe, de a mutáns variánsoktól, különösen a dél-afrikaitól továbbra is tartanak a zsidó államban.

Március első hétvégéjén már koncertekkel ünnepelték Tel-Avivban a nyitás újabb fozkozatát, s rögtön megindult a belföldi turizmus is. Rengetegen utaztak az országban, s kedvelt úti cél volt a népszerű üdülőváros, Eilat is, ahol hosszú idő után végre mind több vendéget fogadtak a szállodákban. Péntektől újabb lépést tesznek Izraelben a szabadság felé, a (sport)csarnokok, a sportlétesítmények mellett nyitnak a strandok és a szabadtéri uszodák. De már vásárokat is szervezhetnek beoltottaknak, gyógyultaknak, illetve friss negatív tesztet felmutatóknak.

Április közepétől pedig Izrael beengedné a koronavírus elleni oltásban részesült turistákat is. Jelenleg még oltási státuszról függetlenül csak korlátozott körülmények között lehet belépni az országba, amihez egy kormányzati bizottság engedélye is szükséges.

A hírt Izrael Orit Farkash-Hoachen idegenforgalmi miniszter mondta el a Jerusalem Postnak.

– Dolgozunk az ügyön, szeretnénk, ha április közepén nyithatnánk – jelentette ki a miniszter a helyi Egészségügyi Intézet által szervezett konferencián azzal kapcsolatban, mikor is indulhat újra az izraeli turizmus.

A tervek szerint tehát a teljesen beoltott turisták akár néhány héten belül beutazhatnak az országba, amennyiben a kérdésben a hatóságoknak sikerül megegyezni.

– A turizmus óriási hányadát teszik ki a külföldi turisták, ezért volt fontos megegyezésre jutni az Egészségügyi Minisztériummal – fogalmazott Farkash.

Az év elején Izrael az összes kereskedelmi forgalmat lezárta a Ben Gurion reptéren. Március 9-én kezdték el újra engedélyezni a járatokat, de napi 3000 utasban maximálták az országba való beutazást.

A pozitív fejlemények ellenére az egészségügyi tisztviselők a koronavírus variánsok miatt aggódnak a jövőt illetően, mert nem szeretnék, ha a vírus elleni küzdelem eddigi sikereit semmisé tenné valamelyik új mutáns.

– Noha a brit mutáns ellen az oltás hatékonynak bizonyult, a dél-afrikai ellen már kevésbé – közölte Dr. Sharon Alroy-Preis, a közegészségügyi hivatal vezetője, hozzátéve, attól félnek, hogy a vakcinánál erősebb új mutánsok érkezhetnek az országba a repülőtéren keresztül.

(Forrás: MTI)

Újabb holt-tengeri tekercsekre bukkantak

Hatvan év után ismét bibliai szöveget tartalmazó tekercsek maradványaira bukkantak a Júdeai-sivatag barlangjaiban, a Holt-tengemél közelében. Az Izraeli Régészeti Hatóság (IAA) kutatói által feltárt egyik, több tucat apró darabra szakadt, majd kétezer éves tekercs Zakariás könyvének részletét tartalmazza. A pergamenen a tizenkét kisproféta szövegei, köztük Náhúm könyvének sorai is olvashatók. Úgy tűnik, az 1952-ben felfedezett kisproféták tekercsének hiányzó részét azonosították most.

A szöveget főként görögül írták, de I. ten nevé a babiloni fogság előtti korra jellemző héber betűkkel jelölték. A szövegmaradványokra a Borzalom barlangjában akadtak. Az üreg azért kapta nevét, mert felfedezésekor, az 1950-es években 40 holttestet, gyermekekét, nőkét és férfiakét találtak benne, akik a Római Birodalom elleni Bar-Kohba felkelés (i.sz. 132-135) idején halhattak meg.

A pergamentöredékek mellett szintén a Bar-Kohba felkelés korából származó érméket is azonosítottak, amelyek a korszak zsidó szimbólumait (hárfa, datolyapálma) viselik. A kutatók nyíl- és dárdadarabkákat, szövetmaradványokat, egy szandált és tetű elleni fésűt is találtak.

A sivatag Murabat nevű barlangjában a világ legrégebbi, hatalmas, 90-100 literes, nádból készített és fedéllel lezárt kosarára bukkantak, amely a rendkívül meleg és száraz éghajlatnak köszönhetően kiváló állapotban maradt fenn.

Elisabetta Boaretto, a Weizman Tudományos Intézet (Rehovot) munkatársa szerint a kosarat bő 10 ezer éve készíthették, az újkőkorbán, amikor a térségben még nem jelent meg a fazekasság.

Az IAA 2017-ben kezdett átfogó régészeti feltárásokba a Júdeai-sivatagban, a Holt-tenger nyugati partjának sziklájánál, hogy megmentsse a leleteket a régiségtolvajok elől. Eddig már 80 kilométernyi szakaszt vizsgáltak át a legmodernebb technológiákkal.

A XX. század egyik legnagyobb régészeti szenzációját, a holt-tengeri tekercseket is itt találták meg. A sérült és töredezett pergamenekre héber, arámi és görög nyelven több bibliai szöveg legkorábbi ismert változatát, a Bibliába be nem került vallási apokrifeket, kommentárokat és misztikus szövegeket írtak titokzatos szerzőik, feltételezhetően az esszéneusok.

(Forrás: MTI)

Kétezeröttszáz éves amulettet talált egy kisfiú

Mintegy 2500 éves termékenységi amulettet talált egy 11 éves fiú Izraelben – jelentette a The Times of Israel című angol nyelvű izraeli hírportál.

Néhány hete a családjával Izrael déli részén kirándult a Cví Ben-David nevű, Beér-Seván élő fiú, amikor felfigyelt a kendőt viselő, fedetlen keblű női felsőtestet formázó figurára. Idegenvezető édesanyja azonnal felismerte a lelet jelentőségét, és kapcsolatba lépett az izraeli régészeti hatóság (IAA) szakembereivel.

Közlésük szerint ritka amuletről van szó, korábban csak egy hasonlót találtak szintén a Negev sivatag északi részén, amit a nemzeti kincsek gyűjteményében helyeztek el.

A szobrocskát a régészek szerint termékenységet növelőnek, gyógyító hatásúnak gondolhatták az i. e. első évezred közepén, amikor magas volt csecsemőhalandóság és még nem voltak a termékenységet növelő, tudományosan igazolt kezelések és orvosi beavatkozások.

Oren Smueli és Debbie Ben Ami, az Izrael műkincseiért és régészeti leleteiért felelős szervezet szakemberei szerint öntőforma segítségével készítették a néhány

centiméteres tárgyat. „Az amulettet valószínűleg az időszámításunk előtti VI.-V. században használták, vagyis a babiloni fogság idején, vagy az azt követő korban, amikor már visszatérhettek Izrael földjére az elhurcolt zsidók” – hangsúlyozták közleményükben a régészek.

Hozzáadték, Izrael történetének számos korszakában alkalmaztak fedetlen mellű nőket formázó kerámiafigurákat, a jeruzsálemi első Szentély idején is, az i. e. X. századtól a babiloni fogságig, i.e. 586-ig. Az akkor élő emberek gyakran az otthonaikban tartották az amuletteket, hogy védjék őket, szerencsét és gazdagságot hozzanak.

(Forrás: MTI)

Józsefet eladják, Júda és családja...

Kettőslátás - A Biblia a teológus és a filozófus szemével

Nyáron véget ért a népszerű erabbi beszélgetéssorozat, melyben Dési János, dr. Frölich Róbert és dr. Gábor György segítségével tanulhattunk a zsidósághoz kapcsolódó szokásokról és sok egyébről. De nem maradtunk a trió nélkül, Kettőslátás - A Biblia a teológus és a filozófus szemével indult új sorozat, melyet – egy ideig – szerdán 17:00-tól, az esti ima előtt követhetnek a dohányos zoom-on. S kövessék figyelemmel, mert az előadásokat NEM tudják visszanezézni. Persze a Pesti Söletben azért adunk egy rövidebb összefoglalót az elhangzottakból.

Márciusban József kezdeti történetével, illetve Júda „kalandjával” ismerkedtünk. Főbbink kiemelte, József eleinte kifejezetten negatív szereplő volt. Nem csak nagyképű volt, de bizony rendre beárulta apjuknak, Jákobnak (Izraelnek) a testvéreit, mit tesznek, mit beszélnek. Nem csoda, hogy a testvérek nem szeretik. Ráadásul az álmai kapcsán is arról beszél, hogy ő milyen nagy lesz, a többiek pedig... S ha ez nem elég, tegyük hozzá azt is, hogy a kedvenc feleség, Ráhel gyermeke. Továbbá, apjuk is másként, kiemelten kezeli – emlékezzünk csak a tarka (csíkos) ruhára is, amelyet csináltatott neki (és csak neki).

Aztán amikor a testvérek Sikemben legeltetik apjuk nyáját, Jákob hivatja Józsefet, és utánuk küldi, nézzen rá a bátyjaira, a juhokra, majd térjen vissza és számoljon be arról, amit látott. A testvérek, amint meglátnák, gúnyolódni kezdenek „na, itt jön az álomlátó”, s megegyeznek, hogy megölik. Ruben menti meg és veszi rá a többieket, hogy ne emeljenek rá kezét, hanem csak a kútba dobják be, hogy aztán később visszamenjen érte és hazajuttassa. Mikor József odaér, elsőként a megkülönböztetés jelképét, a köpenyt tépik le róla. Ezt követően bedobják a kútba, s mint, akik jól végeztek dolgukat, nekiállnak enni. Ruben későn ér vissza, mert közben midjanita kereskedők kihúzzák Józsefet a kútból és eladják – áron alul,

Diego Velázquez - József véres ruháját Jákobhoz viszik

30 helyett 20 ezüstért – az ismaelitáknak, akik elviszik Egyiptomba. A testvérek miután nem történt mi történt öccsükkel, köntösét egy levágott kecskebőr vérebe mártották, hogy azt mondassák apjuknak, egy vadállat ölhette meg Józsefet. Jákob hosszan és mélyen gyászolja fiát. „Gyászolva megyek le fiamhoz a seolba...” – mondja Jákob, azaz a korabeli zsidóság hitt a túlvilágban. /A Tórában igazán csak utalásokat találunk a túlvilágra./ Jákobot hetven napig gyászolták, Mózeset harminc napig – mindkettő hosszú idő. Ám Jákob a 17 évesen elveszített fiát, az újratalálkozásig, József 30-32 éves koráig gyászolta.

Bölcseink szerint a Tórában a másol szereplő, de hasonló kifejezések ugyanazt jelentik. Ez alapján Júda történetében Éri gonoszsága abban rejlik, hogy ugyanazt a bűnt követte el, mint később Onan – tudtuk meg főbbinktól. Az Éri is megszakította az együttlétet...

Miért jár ezért halál? Az első és legfontosabb parancsolat: „sokasodjatok és szaporodjatok”, melyet az állatvilág is megkapott. Így Éri és Onan is megszegte ezt a parancsolatot. /Onan tehát nem azt tette, amit róla neveztek el.../ Az ókori emberek számára az életnek két hordozója volt: a vér, illetve a „férfi magja...” – emelte ki Gábor György.

A sógorházasság egy rendkívül komolyan vett törvény volt ebben a korban. Ha egy férfi nem akarta feleségül venni testvére özvegyét, jelentős megaláztatásokon kellett keresztülmennie.

Júda két fiát is elveszítette miután feleségül vették Támárt, ezért talán némileg babonából a harmadik gyermekét, Sélát már inkább nem akarta hozzáadni. Ezt követően olvashatunk Júda és Támár kalandjáról, annak körülményeiről és következményeiről. A talmudi legenda szerint Júda által Támárnak zálogba adott bot korábban Ádám, illetve Noé botja volt, Júda után pedig Józsefhez, majd Mózeshez került. Ráadásul a történet azért kiemelten fontos, mert a „nászból” született egyik gyermek, Pérec Dávid őse...

Még sok új dolgot hallottunk, tanulunk és láttunk számos izgalmas festményt. Következő alkalommal Ön is tartson velünk minden szerdán, immár az ima előtt, **17:00-tól** a zoom-on.

Meeting ID: 389 906 7799.

Jelszó: dohany.

A fenti belépő „kóddal” **keddenként**, heti váltásban is hallgathatnak 1-1 előadást. Jövő héten **Fekete László** beszél a zsidó zenéről, míg két hét múlva **Kacsvinszky Barbarát** követhetik szintén 17:00 órától.

Kedves Hittestvérek!

Megkezdődött a 2021-es év. Néhány esztendő szünet után 2017-ben vezettük be ismét a kultuszjárdulékot.

Úgy gondoljuk, hogy az évi 6000.-Ft senki számára sem volt megterhelő, ugyanakkor a körzeti tagok összetartozását jelképezte. Mára több mint 100 kultuszjárdulékot fizető tagunk van, ami nagy örömeinkre szolgál. Még jobban örülünk annak, hogy a befolyt összeg sokszorosát sikerült tagjainknak visszajuttatni, kedvezményes utazások, kirándulások, vacsorák, formájában. Színházi előadásokat szerveztünk ingyenesen, de Kulturális Pályolyunk is sikerrel működött.

Szeretnénk, ha 2021-ben még többen lépnének tagjaink sorába. Kultusz-járdulékunk éves díját nem emeljük, lehet havi, negyedéves vagy éves formában fizetni. Továbbra is igyekszünk sok rendezvényt tartani, melyek tagjaink számára ingyenesek, vagy kedvezményesek lesznek, higgyék el érdemes nálunk tagnak lenni!

A kultuszjárdulék csekken, illetve utalással is befizethető.

BZSH. Dohány utcai Zsinagóga : 11707024-20471437

Mindenkit várunk sorainkban, gyertek közénk, érezzétek jól magatokat nálunk.

Dr. Frölich Róbert
főrabbi

Nádel Tamás
elnök

I M A R E N D

Sajnos még mindig nem találkozhatunk személyesen a Dohány zsinagógában, így az imákon továbbra is csak a zoom-on vehetünk részt. A belépéshez szükséges adatokat a fenti nagy cikk végén megtalálják.

A reggeli imák 8:45-kor kezdődnek, míg az esti imák **VASÁRNAPTÓL** (a nyári időszámítás szerint, a szokásoknak megfelelően) 18 órakor.

A következő hetek pénteki időpontjai:

Március 26.	16:45	Április 2.	17:45
Április 9.	18:00	Április 16.	18:00
Április 23.	18:00	Április 30.	18:00

MÁZKIR

Április 2.

a 17:45-kor kezdődő esti ima közben

Ünnepek a szabadság jegyében

Január óta minden második kedden, az ima után Fekete László beszél nekünk zoom-on a zsidó zenéről. Aki lemaradt a februári előadásokról, a Pesti Sóletben elolvashatja azok kivonatát. Következő alkalommal március 30-án hallgathatjuk főkéntorunkat.

Purim után, peszách előtt vagyunk – kiegészíthetjük nyugodtan azzal, hogy: és chanukka után. A három ünnepet egybefoglalja a szabadság vágya, a viszontagságokkal való küzdelem, az asszimiláció kísértése, az Örökkévalóhoz fordulás egyedüli, de megvalósult reménye.

Az ilyen események főszereplői nem csak a vallásnak, de a világi kultúrának is gyakorta visszatérő témái lettek, sőt a későbbi történelem számos hivatkozása, azonosságutadati modellje is bibliai megerősítést nyomatékosít. Gondoljunk Madách Mózesére, vagy Verdi Nabuccojára (a Tanach-ban Nebukadnécár), benne Zakariás prófétával, és a híres Rabszolgaórással, amely Garibaldiék szabadságharcának vált zenei emblematikájává. De a jelenben is van hívószava, ha úgy tetszik hívódallama a hősiességnek.

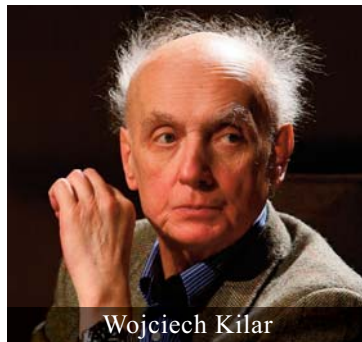
Történt, hogy 2011-ben az olasz kormány operatámogatást csökkentő intézkedést fontolgatott. *Riccardo Muti*, napjaink egyik korszakos jelentőségű karmestere tiltakozásul pontosan ezzel a részlettel énekelte meg a közönséget is a római opera előadásán <https://tinyurl.hu/lacY>. Nem kell ilyen messzire menni, az Eleven emlékmű mozgalom Szabadság téri szoborállítás elleni tiltakozásán *Fischer Ádám* énekelte meg ezzel a részlettel a megjelenteket: <https://tinyurl.hu/Zmot> - (0:42-től). De az ellenoldal is használt bibliai motívumot, a művészetben nagyobb „karriernek” örvendő Gábiel arkanalyalt honosítva egy sajátos – hamis – értelmezésű magyar tragédiához. Ezen opera története vallásunkban tévész hó 10-e böjtjével kapcsolódik össze, – bár a dalmű fogság végi képet sejtet a hódítóval – az emléknapp az előzmény, az I. Szentély megtámadása, ostroma miatt hív minket bűnbánatra. A napi szertartás szlichajsszal, bűnbocsánati imával emlékezik, benne a nagyünnepek könyörgéssorozata, az Ovinu Málkenu is.

A felkelés utáni áldássorozat egyike így szól: *Boruch Áto Ádajsem Elajkenu Melech hoajlom, selaj oszani oved*, azaz, *Aldassál Te, Örökkévaló I-tenünk, aki nem teremtett rabszolganak!* Így gondolhatta Mordecháj is, aki nem térdelt le Hámán előtt!

Aztán tudjuk, mi minden kellett ahhoz, hogy az ádár közepi történet pogrom helyett ünneppé magasztosuljon.

Sajsánász Jáákajv: Jákob rózsája vígadott és örült, amint Mordechajt bíborban látta, átkozott Hámán és felesége Zeres, ki félelemben ejtett, áldott Mordecháj, Eszter és Chárbona is jóban részesüljön.

Wojciech Kilar (1932–2013), Lvovban született komponista egyik legismertebb zenekari műve az *Exodus*, a darab az előbb idézett Sajsánász Jáákajv motívummal indul, mialatt a mű lüktetését Ravel Bolerójának főmotívuma adja. Ez a majd húsz percen át tartó, könyörtelenül egyenletes tempójú és mind gazdagabb hangzássá szélesedő zenefolyam kórus megszólalásban ér el a csúcspontra: A kórus latinul üdvözlí az I.ten nevében érkezöt, mint azt a Halél 118, zsolnárból ismerhetjük. Majd visszatér a purimi alapmotívum, de már latinul szólva – így teremt boldog hangzású hidat a hívó katolikus zene és a két vallás között.

Wojciech Kilar

Felmerülhet az ünnepeinkben jártasoknak, a peszáchí téma, miért purimi motívumot használ? Kétségtelen, zenei szempontból – koncertdarab lévén – nem lényeges. Mégis megemlíteném, – amivel csak nemrég találkoztam egy oktató anyagban – hogy Peszách 7. napi reggeli imájában a *vöchajl raje Jesurun* (akik látták Jesurunt) kezdetű részlet szintén a *sajsánász* dallamán szólal meg!

A chanukai Moajz cür versei felidéznek az egyiptomi nyomorúságot és a megmenekülést, a fáraó és seregének vízbefúlását, a babilóniai száműzést és a 70 év utáni kiszabadulást. A következő strófa már a purimi csodára kalauzol és persze majd a makkabeusok hősiességére.

Ha az egyetemes zenetörténetet nézzük, talán kijelenthetjük, vallástörténetünkben a komponistákat az Egyiptomból való kivonulás története ihlette leginkább: kis-, és nagymesterek tucatjai követik öntudatlanul is a törzsi parancsot: „Meséld el fiadnak azon a napon, amit tett velem az Ö.való, amikor kivezetett Egyiptomból!”

Georg Friedrich Händel

A zeneóriások közül *Händel* dolgozott fel legnagyobb számban tanach-i, más szemszögből nézve ótestamentumi történet: ezek közül is kiemelkedik az Izrael Egyiptomban c. kétrészes nagyoratóriuma: 31 számból 20 kórusrészlet. Ez a lépték messze túlhaladta kora hasonló törekvéseit nemcsak a nagyság, de a zenei minőség tekintetében is. Számunkra jelzésértékű a tömegnek ez a meghatározó nyomatéka jelezvén az ellenállhatatlan erőt, melyet a cselekvésre bírt közösség jelent – az operairodalomban majd kétszáz évvel később Muszorgszkij teszi a tömeget és a velejáró kórushangzást szinte újra főszereplővé.

Meg kell említeni, a nagy német – később angol – zeneszerző – hasonlóan több kortársához a reformáció által került a zsidó történelem közepébe. Nézzük, Szentírásunkban kikaptak hangot életművében: József és testvérei, Józsva, Debora, Sámson, Saul, Salamon, Atália, Belsázár, Hámán és Mordecháj, Eszter, Belsázár, Judás Makkabeus, Zsuzsanna, Feltűnő, hogy történeteinket kizárólag oratórikusan dolgozta fel. Ez a műfaj a leghívatottabb a szakrális vonatkozások megjelenítésére.

Az istentiszteleteink és a széder este dallamaival, imaszövegeivel foglalkozunk. Az ünnepre hangolódást egy kis ünnepi összeállítással szeretném segíteni:

Peszáchí máchzorból – <https://tinyurl.hu/bNO6> – Lél simurim – Lóránd Márton (60-as években a Csákyból jött a Dohányba, majd költözött Strasbourgba).

Peszách esti kiddus – <https://tinyurl.hu/3VXF> – Moische Oyszer

Széder esti keresztmetszet – <https://tinyurl.hu/rGkn> – Micha Garmen és gyerekek

<https://tinyurl.hu/tlVY> – Rossini: Mózes

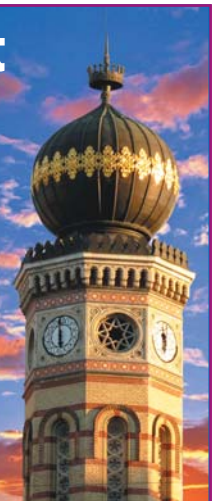
És végül, két „kötelező” dal: Má nisitano – <https://tinyurl.hu/IcU3> Dájénu – <https://tinyurl.hu/i9K3>

Egy százalék a Dohányért

Az Alapítvány a budapesti Dohány utcai zsinagógáért köszöni az elmúlt évi segítséget. Idén is számítunk tavalyi támogatóink hozzájárulására, és reméljük újjak is csatlakoznak. Az adományokból az Alapítvány számos kulturális programot és egyéb rendezvényt szervezett, de rendre támogatja a Szeretetkórházat is.

Kérjük, adója 1 százalékkal is támogassa az Alapítvány munkáját!

Adószámunk: 18005127-2-42

Dési János

Mégsem rejtélyes találkozó az elnökkel

Ez itt egy rejtélyes kép. Pedig a szereplőket, a helyszínt és talán még készítésének időpontját is ismerjük – írtam pár éve az Új Keletben. Már tudom, sok mindenben tévedtem. Nem akkor készült, amikor gondoltam, ettől kezdve semmi rejtély nincs a dologban. De haladjunk sorba, nem lövöm le rögtön a poént.

Az egyik szereplő a képen (a bajszos) Lévai Jenő magyar újságíró-történész, a holocaust talán első magyarországi krónikása. A másik, Zalman Shazar, Izrael harmadik köztársasági elnöke, aki 1963 és 1973 között töltötte be az államfői tiszteletet. (Már őt sem volt egyszerű azonosítani. Hányan ismerik fel Budapesten Shazart? Szerencsére az édesapám közepük tartozott. Úgyhogy, ez meg is van. Így tudunk egy picit továbblépni.

A helyszínt viszonylag gyorsan tudtuk azonosítani, más képek, beszámolók alapján. Ez a Ha Tzrif, más szóval, az „Elnöki kunyhó”, vagy „Elnöki faház”.

Nem egy fényes rezidencia. De hát Izrael első vezetői egyáltalán nem a nagyzolászokról voltak híresek. Amikor Jichak Ben-Zvi-t 1952-ben megválasztották az elhunyt Weizmann elnök utódjává, az új elnök egy alig negyven négyzetméteres lakásban élt. S elnökként sem akart beköltözni elődje hivatali otthonába. Viszont, ahhoz is ragaszkodott, hogy a nagy szegénység és megszorítások idején ne kerüljön jobb helyzetbe, mint egy átlagos izraeli polgár, aki szintén – különösen mai szemmel nézve – meglehetősen szerényen élt.

Így, ebben a faházban élt Izrael Állam feje, fogadta a vendégeit, államfőket, vagy akár királyokat is, és ettől senkinek nem esett le a korona a fejéről.

Később Shazar is ideje nagy részét ebben a kis épületben töltötte – azóta persze már nem itt él az elnök, a faházacska afféle múzeum lett, emlékezve arra is, hogy sikeres politikusként nem kell feltétlenül nagyképszerűsülnie. Szóval, Shazar itt fogadta Lévait. Korábban úgy sejtettem, a találkozó 1966. május elsején történt.

A fotó, amelyen Lévai Jenő (balra) és Zalman Shazar beszélget

Alig egy évet tévedtem, de ez elég volt ahhoz, hogy sokáig ne tudjam megfejteti a találkozó történetét.

Lévai Jenőről egy hosszabb életrajzot írtam – kalandos életet mondhatott a magáénak, volt miről – így azt is tudtam, többször járt Izraelben. Például az Eichmann-per idején, mint a vád egyik tanúja – ez is egy izgalmas történet, végülis nem hallgatták meg és sok mendemonda született erről is. De akkor még nem Shazar volt az elnök, tehát ez az út kiesett.

A következő nyom, ami aztán tényleg vitt, egy ceruza firkálás a birtokomba került eredeti fénykép hátoldalán. Egy nagyon jellegzetes „firkálás”, amit a magyar Távíratok Irodájában elkészített képek hátára tettek, amikor ceruzával ráírták a fotó és a fotós kódját. Megkértem MTI-s barátomat, nézzenek utána a nyilvánosságban. De ott ezen a számon egy Kovács Margit kiállítás megnyitójára szerepelt. A fotós kódjaként a kitűnő riportert Friedmann

Endrét azonosítottuk. Megkérdeztem őt is, de bevallotta, fogalma sincs, nem emlékszik a fotóra, hosszú pályafutása során ezerszám készítette a protokollfotókat – nem is rémlik neki, hogy ezt valaha látta volna.

Közben egy fotós kollégám, akit nem hagyott nyugodni a dolog arra jutott, talált egy képet, amelyen Shazar Adenauer nyugalmazott német kancellárral látható. Éppen azon a helyen és a mögöttük felbukkanó falújság is teljesen azonos azzal, ami a Lévai-féle képen látható. Ráadásul Shazaron feltűnően ugyanaz a ruha van mind a két képen. Innen gondoltuk, megvan a dátum. Adenauer útja komoly vihart kavart, nagy a sajtója, azt könnyű volt megtudni, mikor történt. Így tehát e dátum körül keresgéltem, hiába. Pedig egy egész napot eltöltöttem a jeruzsálemi nemzeti könyvtárban, mikrofilmeket bogarászva. Később Magyarországon sem találtunk információt az útról, sőt Lévai rokonai sem emlékeztek

ezzel kapcsolatos történetre. Pedig Lévai szeretett mesélni, nem tudjuk, miért nem számolt be erről a találkozóról részletesebben. Hiszen 1966 akkor még volt diplomáciai kapcsolat a két ország között és titkolnia sem kellett volna a találkozót.

Az Izraelben működő Shazar Centerből is csak annyi választ sikerült kihúzni, azt se túl könnyen, hogy Shazar könyvtárában megtalálható Lévai egyik-másik német nyelvű műve, de ők sem tudtak többet mondani. Vagy nem maradt nyoma ennek a találkozásnak, vagy nem sikerült nekik sem a nyomára bukkanniuk.

Amikor felkerült az Arcanumra az Új Kelet sok évfolyama és két kattintással kiderült a történet.

„S amire ő maga (Lévai) a legbüszkébb (találkozott) — Zalman Sazar államelnökkel. Mindezen beszélgetésen újra és újra visszatérő motívum: hogy volt? Hogyan történt? Mi 1944-ben ennek, vagy annak a zsidó közéleti vezetőnek, magyar államférfinak és a németeknek? A szerepe.”

Egy évvel korábban, mint ahogy én kerestem, egy nagy tudományos konferenciát rendeztek Jeruzsálemben, amin Lévai is részt vett. Az Új Kelet igen részletesen számolt be az útról, többször a címlapján hol, mikor mit mondott Lévai. És a lap első oldalán meg is jelent a kép, aminek annyi éven át kutattam a történetét.

Lehet, hogy az a krikoszkraksz a kép hátulján valami egészen más jelent? S a nagy szerényen élő Shazar elnöknek csak egy ruhája volt? Ki tudja? A lényeg, hogy Lévai sok rejtéllyel tarkított életéből egy kérdésre megint válaszolni tudtunk.

Szentgyörgyi Zsuzsa

Miből csináljunk villanyt?

Sorozatunkban ezúttal a villamos energia fejlesztésre alkalmas lehetőségeket vesszük számba. Előbb a különböző erőművek előnyeiről és hátrányairól olvashatnak, majd a környezetkímélő megoldásokkal, s az azokkal kapcsolatos esetleges buktatókkal foglalkozunk. Szót ejtünk a jövő nagy reménységéről, a fűziós erőműről is. A zöldmozgalmak hívei elsődlegesen a második részben bemutatott, úgynevezett alternatív lehetőségeket támogatják, ám érdemes beszélni az egyre inkább a múltat jelentő, visszaszorítani akart módszerekről is. Míg Németországban tíz éve, a fukusimai baleset után úgy döntöttek, 2038-ig kivetik a legkárosabbnak tartott szénenergiát, s már zártak is be erőművet is, addig Ázsiában ez jóval nehezebb lesz. Kína és India ugyanis sorra épít újabbakat, sőt, még az USA is.

Szénerőmű

Szénerőművek

A folyamatos, tömeges, állandó villamosenergia-termelést lényegében három erőmű-típus tudja biztosítani. Ezek közül korábban a legelterjedtebb a szénerőmű volt. A klímaveszély szempontjából viszont ez lett a főbűnös energia-termelő, minthogy a fűtőanyag elégetéséből jelentős mennyiségű káros gázok és mikrorészecskék szabadulnak fel. Még akkor is, ha a modernebb szénerőművekben, sőt még egyes régebbieken is ezek mértéke csökkenthető különféle elmés szűrő és leválasztó egységekkel. Nem olcsón, sőt drágán, és nem túl tökéletes mértékben. Ha leállítanák valamennyi szénerőművet a világban, kétségtelenül nagy előnyt jelentene a klímaszennyezés csökkenése szempontjából. Előnye, hogy a leállítással sok-sok ezrenyi szénbányász élete, életbiztonsága is jobbra fordul. Az is biztató, hogy az egyébként sokrétűen hasznosítható anyag, a szén – ha megszűnik kitermelése energetikai üzemanyagként — megmarad a következő generációknak, amelyek, minden bizonnyal, hálásak lesznek nekünk érte. Tehát, a klímaveszély szempontjából előnyös lehet, ha századunk közepéig sikerül felhagyni a szénerőművekkel. Ám erős társadalmi gondok is előkerülnek. Mi lesz a bezárt bányákban meg az őket kiszolgáló létesítményekben (jelentős a számuk szerte a világban) dolgozó, a munkájukat elvesztő munkatársak nagy tömegével? Mire és hogyan képezhetők át? Mi lesz azon országok gazdaságával, amelyek nemzeti termékében jelentős részt hozott a szénkitermelés (például, Lengyelország, India)? Mi lesz a vasutakkal, amelyek szállítási kapacitásában nem kis részt jelentett a nagy tömegű szén szállítása?

Olaj- és gáztüzelésű erőművek

A szénerőművek kiesésével nagyobb szerephez juthatnak az olaj- és gáztüzelésű erőművek. Kétségtelen előnyük, hogy viszonylag olcsó az építésük (az atomerőművekhez képest) és az üzemeltetésük is kedvező költségű. Nem kell

Atomerőmű

vasúti szállítás az üzemanyag-ellátáshoz, de persze, kellenek csővezetékek. Erősödő gond viszont, hogy kifogyóban a kőolaj és a földgáz. Már a sarkvidékeket is bevonják, így egyre drágább kitermelési módszereket kell alkalmazni. Napjainkban módosult ez a helyzet: a homok-meg pala-gáz és -olaj kitermeléssel. Sőt, túltermelés is keletkezett. Nagy gond viszont, hogy ezek a kitermelések messzemenően nem környezetbarátok. Kanada északi területei már teljesen elszennyeződtek a homokolaj-kitermeléstől, de az USA-ban is jelentős tiltakozó mozgalmak éledtek a földalatti vízrendszereket rongáló, sőt

tönkretévő, az agrárgazdaságokat is fenyegető kitermelések ellen. Az olajról és gázzal is elmondhatjuk, amit a szénről: ha túl sokat elégetünk belőlük, alig marad az utódainknak.

Atomerőművek

Hátra vannak tehát az atomerőművek a tömeges és folyamatos villamosenergia-termelésre. Az atomerő „tisztá”a kibocsátások szempontjából. A negatív érveléseket támaszthatja alá viszont, hogy a beruházásuk drága. Ugyanakkor ezt a gazdasági érvet gyengítheti, hogy az új, fejlett reaktorok tervezett élettartama már hatvan év is lehet, sőt, műszaki megújításokkal akár még további húsz évvel is megtoldható. Kell viszont víz a hűtésükhöz, vagy ha az nem áll rendelkezésre, jó drágán épülő hűtőtornyok. Gond, és az ellenzők főleg erre hivatkoznak: a sugárzó anyagok sorsa. Viszonylag egyszerű a kis- és közepes aktivitású hulladékokról (például, szerszámok, anyagok, műszerek, alkatrészek) a gondoskodás. Jó példa a hazánkban, a Tolna-megyei Bábaapá-

tiban épített földalatti lerakó, amely nemzetközi elismerést is kapott, viszont valóban súlyos probléma a kiegészítő fűtőelemek tartós és főleg, biztonságos elhelyezése. Vannak már biztató új eredmények, részben túl is a kutatási szakaszon. Ilyen például a transzmutáció, ami a hosszú felezési idejű és nagy energiát kibocsátó anyagok szétrombolását jelenti, óriás lézerekkel vagy gyorsítóban. Az eredmény gyengébb aktivitású, sőt akár stabil anyagok létrejötte lehet. A másik biztató lehetőség, hogy a ma hulladékot jelentő anyag üzemanyagforrásként szolgálhat majd a negyedik generációs reaktorokban.

Szántó András

LEGNAGYOBB ÁRUHÁZ - LEGNAGYOBB VÁLASZTÉK! ADALÉKOK A CORVIN ÁRUHÁZ TÖRTÉNETÉHEZ

Már két éve, hogy új sorozatot indítottunk, amely többek tetszését elnyerte. Folytatjuk a sok érdekességgel tarkított utazást - a XX. század elejének Budapestjén. Továbbra is a kiváló www.melyenszanto.blog.hu szerzője, Szántó András válogat a blogban megjelent legérdekesebb írásaiból. Ezúttal az idén 95 éve épült Corvin áruházban és környékén sétálunk és ismerkedhetünk az első „plázával”.

Az első budapesti pláza-szerű áruház történetét sokszor és jól megírták már, különösen a [Ház-tájdidesign blogot](#) ajánlom a figyelmükbe. Például azt, hogy az áruház helyén Budapest egyik első mozgókép színháza, az 1912-ben megnyílt Apolló Mozi állt. Itt nem csak filmeket, de előadásokat is láthatott a publikum: a mozi-orfeum törzsgárdájába tartozott Kabos Gyula és Gózon Gyula, itt készítette első filmjeit a később Michael Curtis néven Oscar-díjat nyert Kertész Mihály, a Casablanca rendezője. Az 1918-ban Apolló Színpadra átnevezett intézmény aztán 1922-ben költözhetett el, mert ekkor kezdték ide építeni a Corvint. De a kezdeteken túl is még sok-sok új információt, mára elfeledett történetet és képet találhatnak az oldalon. Akkor mit akarok a Corvinnal? Hát csak néhány kiegészítést teszek.

Corvin előcsarnok

Corvin és a német kapcsolat

Először is a „pláza-szerűség” nem csak azt jelenti, hogy sokféle szolgáltatás is volt a házban a textilek, cipők és egyebek árusítása mellett, például a nagyszerűen működő utazási irodájuk! Hanem elsősorban a méreteire gondolok, mert a kor hasonló áruházaitól eltérően az építéskor modern, hatalmas tereket alakítottak ki az épületben. A megnyitásakor - 1926 márciusában - szuper-modernnek számított az épület, melyet Reiss Zoltán tervezett a tulajdonos, a hamburgi M. J. Emden und Söhne cég megbízásából. Az irányelv a „germán monumentalitás” lehetett - a végeredmény legalábbis ezt tükrözi.

IRODA és ÜZLETHÁZ SZÖVETKEZET

szervezésében, a magyar ipar és kereskedelem szolgálatába állítjuk az

IPARI ÁRUMINTAHÁZ-AT

a magyar ipar állandó kirakatát, ahol az

*iparos, termelőszövetkezet,
gyár, bányá és a külföldi ipar*

— képviselete útján — bemutatja

**nyersanyagát
tudását**

**félgyártmányát
tehetségét**

**készárúját
termelését.**

KÖZPONTI IRODA: BUDAPESTEN, A CORVIN ÁRUHÁZ ÉPÜLETÉBEN

A német kapcsolatokat erősíti az is, hogy a Moderne Bauformen c. stuttgarteri építészeti lap sok német áruházat ismertetett akkoriban, így Hamburgból is – hasonló építészeti megoldásokkal. A blogban bemutatok két képet a nagy előcsarnokról és a fölépcsőről annak érzékeltetésére, mit gondolok a monumentalitásról.

Ezekre a részletekre ugyanis én nem emlékszem, mivel gyerekkoromban is már átépítették, kiegészítették, transzparenssekkel eltakarták stb.

a belső tereket. Másrészt nem nagyon nézelődtem, amikor pl. egy-másfél órás sorbaállítás után végre bejutottunk nyitáskor az épületbe, és rohantam a fehérnemű osztályra, hogy szerezzek még néhányat a tavaszi, vagy nyári kiárúsítás 20 forintos ingeiből – nagyon jó ingek voltak, évekig hordtam őket!

Nagyon érdekes módon mutatja be egy újságcikk (Pesti Hírlap Képes Naptára) az áruházat 1930-ban: „Egész kis város ez az egyetlen épület,

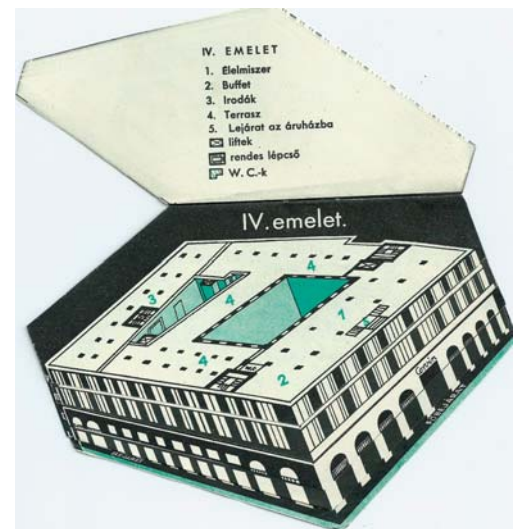

Corvin főlépcsőház

Áruházi marketing

Külön kell szólnom a Corvin kiemelkedő reklám munkájáról is. Jó néhány évig az utcai kirakatok igazán példamutatóak voltak – nagyszabású tematikus árubemutatók, sőt a budapesti kirakatversenyeket (amit már 1905-től rendszeresen megrendeztek) is rendszeresen a Corvin dekorátor csapata nyerte. Példának egy „Kertben” című tavaszi kirakatot mutatok, amely a legkényesebb mai-modern stílus kedvelőit is kielégítheti – kevesebb „körítéssel”. Másik nagyszerű reklámfogás az épület kb. 10x10 centiméteres makett-füzete, melyből minden emelet alaprajza megnézhető az összes ott lévő osztállyal, árusító hellyel. A mai plázák drága érintőképernyős tábláit jól eldugják a szervezők – helyette egy hasonló füzet maradandó reklám lenne, ugyanis hazavinnék, sőt ismerőseiknek átadnák a vásárlók.

A reklám- és marketing része volt a földszinten működtetett Jegyiroda is – olyan embereket is az áruházba csábított a szolgáltatás, akik éppen

Még két apróságot említek: az egyik a Corvin történetét érinti. A háború, 1945 után ugyanis az áruház rövid ideig a Szovjetunió tulajdona volt, ahogy erről egy kis munkavállalói igazolvány tanúskodik. Arról sajnos fogalmam sincs,

s ma már Európa legelső divatotthonává fejlesztette igazgatósága. Küszöbét nem csak a főváros vásárlóközönségének ezrei lépik át. Óriási termeiben randevút ad egymásnak a vidék jó pénzért jót vásárolni szerető népe éppen úgy, mint azok a külföldiek, akik tudják, hogy Budapest divatkereskedelme nem marad ízlés, minőség és lelkiismeret tekintetében sem Párizs, sem London mögött. Mert ahogyan Európa divatját Párizs, a fővárosét a Corvin diktálja és igen szerencsés, mesteri kézzel!”

Az építető tulajdonosok biztosan adtak irányelveket a tervezőnek, hiszen akkoriban (1929-ben) készült el a Hirsch & Cie. cég áruháza Hamburgban nagyon hasonló homlokzattal és belső térrel (lásd a képen) és több ilyen stílusú áruház Kölnben és Berlinben (a fent említett folyóirat beszámolója szerint). De mintául szolgálhatott az a drezdai üzletbelső is, amit előző évben mutattak be a szakmai (építész) közönség nagy elismerése mellett.

Corvin-jegyiroda

nem akartak vásárolni, de az vasúti utazási, vagy színházi jegyekért eljöttek – és ha itt voltak, akkor már körülnéztek az emeleteken is.

hogy ebben az időben mit lehetett kapni, de hamarosan Magyar Állami Nagyvállalat lett – a többi áruházzal együtt.

A másik – számomra nagyon izgalmas – epizód, hogy az 50-es évek elején a Corvin volt az Ipari Árumintaház - Az Iroda- és Üzletház Szövetkezet szervezésében. Elsődleges célja – az alapítók szándéka szerint – ez volt: „Az ország talpra állásának egyik előfeltétele: az ipari termelés fokozása, jövedelmezőbbé tétele és a fogyasztópiac gazdaságos ellátása. A nagy- és kisipar, nemkülönben a kereskedelem szempontjából rendkívül fontos egy nyersanyag- és készáru bemutató Ipari Árumintaház felállítása.”

Valószínűleg ezzel az indokkal kaptuk vissza a Szovjetuniótól az épületet, Egyébként az egész alapító-működési leírás igazán példa értékű ma is, különösen mióta a tavaszi és őszi BNV-k is megszűntek. Különösen tetszik az utolsó mondat: „Az Ipari Árumintaház fölös jövedelméből ipari és kereskedelmi vonatkozású intézményeket kívánunk támogatni.”

Bővebben: <https://tinyurl.hu/kJYT>

A „Kertben” című tavaszi kirakat

Az emlékezés sárga gyertyái

Sokan találkozhattak tavaly – leginkább – a facebook-on azzal, hogy ismerőseik megosztottak egy sárga gyertyás fotót. De miért tették, s mi is az a sárga gyertya?

Egy egyszerű, praktikus eszköz a zsidó közösség számára, hogy Yom HaShoah alkalmából emlékezzenek a holokauszt elfeledett zsidó áldozataira, azon áldozatokra, kiknek nincs élő rokonuk, így nevük feledésbe merülne. Minden gyertyához tartozik egy kártya, amelyen egy elhunyt áldozat neve szerepel; sajnos sok név gyermekeké.

Ez egy különleges oktatási lehetőség is, amely közvetlenül a résztvevők otthonába hozza a holokauszt megismerését, így a jelenlegi helyzetben nem kell elhagyni lakóhelyünket. Hatékony közösségi média kampány, amit az influencerek támogatása is segít, és ösztönöz.

A gyertyákkal készített fényképeket, mindenki a #yellowcandle és a #maccabi hashtaggal tölti fel az oldalára.

A projekt 2017-ben 3000 gyertyával indult az Egyesült Királyságban egy önkéntesekből álló csapat segítségével, a következő évben már 13 000 gyertyát osztottak szét.

2019-ben, a Maccabi GB átvette a szervezést és 30 000, míg tavaly még ennél is több gyertyát gyűjtöttek meg.

A 2021-es cél, hogy 100 000 gyertya jusson el az emlékezőkhöz, Magyarországon a Maccabi VAC a partner.

Ahogy a szintén a Maccabi GB-től indult, közösségi Fun Run-t ma már számos országban megrendeznek, s Magyarországon is népszerű

eseményé. Szeretnénk, ha a Yellow Candle Projekt is globális eseménnyé válna a Maccabi szervezeteken keresztül.

Idén április 7-én lesz Yom HaShoah és a közös gyertyagyújtás napja is. Az önköltségi áron, 1200 forintos kis csomagokat, melyek magukban foglalják a gyertyát, az emlékkártyát és a csomagolást, a Maccabi VAC-tól rendelhetik meg az érdeklődő közösségek, szervezetek és magánszemélyek is.

További információ:

<https://www.maccabi.hu/yellowcandle>, megrendelés: info@maccabi.hu.

A résztvevők számára elérhetővé tesszük a www.yellowcandleuk.org webhelyet, illetve az oldal közvetlen linket tartalmaz a Yad Vashem archívumhoz, itt lehet kikeresni a gyertyán szereplő áldozat nevét!

A sárga gyertyák átvehetőek:

április 6-án 10 és 16 óra között

Helyszín: a Bálint Ház bejáratánál (VI. Révay u. 16.)

Kérjük, csatlakozzanak minél többen és emlékezzenek velünk!

Műanyagmentes pészách

A San Francisco-i Reboot zsidó kulturális és művészeti civil szervezet felvetése szerint a pészách idejére nem csak a chomecet kellene kiiktatnunk, de érdemes lenne elhagyni az egyszer használatos műanyagokat is. A kezdeményezés Jonathan Bines nevéhez fűződik, aki a Jimmy Kimmel Live! című showmisor egyik írója is. Bines a pészách angol nevéből, a passover-ből gyártott egy új szót is – plastover – amely utal a műanyagmentes ünnepre.

Az egyiptomi tíz csapást is újraértelmezi a Reboot kezdeményezése <https://tinyurl.hu/wN4G>, a műanyag tíz csapása néven. A széder este egy pontján szokás, hogy kortyonként isszuk a bort, s közben minden korty előtt megemlékezünk a tíz csapásról. A műanyag tíz csapása hasonló elven működik, de az egyiptomi átkok helyett tíz olyan dolgot kell felsorolnia a környezet

tudatos zsidóknak, amely a műanyag okozta környezeti károkról emlékezik meg. A vérré váló Nilust itt a műanyagból való óceánok helyettesítik, de a többi csapás is hasonlóan rímelt az eredeti hagyományokra.

A Reboot különféle oktatási anyagokkal is készül, amelyeket zsidó fiataloknak, de akár egész iskolai osztályoknak is ajánlanak. A projekt indulására a kortárs művészetekkel foglalkozó Museum of Contemporary Art Detroit (MOCAD) egy különleges installációt állított össze. Az At Our Table (A mi asztalunknál) nevet viselő alkotás <https://tinyurl.hu/kMp3> a széder esti vacsorát gondolja újra: az asztalra helyi forrásokból beszerzett élelmiszerek, illetve kidobott, egyszer használatos műanyagok kerülnek, hogy így világítsanak rá a környezetszennyezés problémájára.

PLASTOVER

REBOOT

Jahrzeit-napok a falnál

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák fölötti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészách 8. és Sovuajs 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szeretteinkért a gyertyák. Lapunk úgy segít Önöknek, hogy közreadjuk, elhunyt szeretteiknek mikor is van a Jahrzeitje.

Grósz Mór	április 2.	Meyer F. Izrael	április 9.	Zallel Béla	április 17.	Grünwald Béla	április 22.	Révész Emília	április 25.
Fischer Antal	április 3.	Dr. Kendéné W. Veronika	április 10.	Jávor Endre	április 18.	Heksch László	április 22.	Hirn Károlyné	április 27.
Kádár Györgyné	április 5.	Lorber Mózes	április 13.	Dr. Bálint Imréné	április 20.	Kálmán Ferencné	április 22.	Dr. Hajdú Árpád	április 28.
Reisz Árminné	április 7.	László Miklósné	április 15.	Grünwald József	április 20.	Vadász Mihályné Birnbaum Edit	április 22.	Vadász Miklós	április 28.
Lóránt Istvánné	április 8.	Rózsa (Rosenblüth) Lajos	április 15.	Gyarmati Lajos	április 20.	április 20.	április 23.	László Miklós	április 29.
Rose Rosenberg	április 8.	április 15.	április 15.	Illésné Suchman Karolin	április 20.	Krebsz Dezső	április 24.	Reichental Jakab	április 29.
Frank Grünfeld	április 9.	Zoldán Sándorné	április 15.	április 20.	április 20.	Winter Lászlóné	április 24.	Dr. Balázs Grósz Pál	április 30.
Eszter Izrael	április 9.	Datner Judit	április 16.	Várnai Olivér	április 20.	Dr. Csillag Gábor Sándor	április 24.	Rose Neumann	április 30.
Gitti Izrael	április 9.	Hegy Tibor	április 16.	Schaffer Andor	április 21.	április 21.	április 24.		

